

مدل سازی معادلات ساختاری عوامل مؤثر بر تحقق دانایی محوری روستایی (مطالعه موردی؛ روستای دهکده - شهرستان حمیدیه)

مجید گودرزی^{۱*} - محمدعلی فیروزی^۲ - کبری حسنی کوچکی^۳

۱- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۲- استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۳- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱ آذر ۱۳۹۸

تاریخ دریافت: ۳ آذر ۱۳۹۷

چکیده مبسوط

۱. مقدمه

یک چیز یا شخص می‌گردد؛ چه با فراهم ساختن زمینه اقدام برای تغییر و چه با قادر ساختن یک فرد یا نهاد برای انجام یک عمل متفاوت نسبت به آنچه در گذشته انجام می‌داده است. وی این واقعیت را یادآوری می‌کند که جامعه صنعتی حاصل انقلابی است که در عصر صنعت روی داد و تأثیر آن بر جامعه منحصر به پدید آمدن نوعی از جامعه گردید که اصطلاحاً جامعه صنعتی لقب گرفت. همچنین عصر اطلاعات سبب پدید آمدن جامعه اطلاعاتی یا به عبارتی دیگر جامعه دانایی محور گردید. از نظر میسون دانایی محوری عبارت است از جامعه‌ای که دانایی در کلیه شئون و جنبه‌های آن جریان دارد و این جریان دانایی یا اطلاعات است که بسترسازی تصمیم‌گیری‌های مختلف در عرصه جامعه را بر عهده دارد. به عقیده وی دانایی زیربنای جامعه نوین است و هرکس که به نحوی با دانایی سروکار دارد جز سازندگان جامعه محسوب می‌شود. دانایی عبارت است از موجودی ابزارها و مقوله‌های مفهومی که به وسیله مغز برای خلق، جمع‌آوری و تقسیم اطلاعات بکار می‌روند. از دیدگاه میسون دانایی شکل کاربردی اطلاعات با توجه به فهم استخراج شده از آن‌هاست. کاربرد همه‌جانبه و ناخودآگاه این دانایی جامعه‌ای را دربرمی‌گیرد که به اصطلاح از آن به عنوان «جامعه دانایی محور» یاد می‌شود.

جامعه دانایی محور مبتنی بر اطلاعات و دانش، ضرورت انکارناپذیر جهان امروز است. در رویکرد قرن بیست و یکم، جامعه مبتنی بر اطلاعات به سمت جامعه مبتنی بر دانایی حرکت می‌کند. جامعه دانایی محور بر این مبنا استوار است که علم، دانش، تخصص و نوآوری و خلاقیت محرک اصلی توسعه جوامع می‌باشد. امروزه بسیاری در سراسر جهان با محور قرار دادن دانش و معرفت در عرصه‌های مختلف بر این باورند که سرعت بخشیدن به مبادله دانش و اطلاعات نقش بسیار مهمی در دستیابی به توسعه همه‌جانبه دارد که در واقع جامعه مبتنی بر دانش و دانایی به‌عنوان الگوی توسعه شناخته می‌شود. سرمایه‌گذاری در بنیان‌های دانایی محوری در روستاها نیز می‌تواند جامعه روستایی را به سمت آینده مطلوب و نقش‌آفرینی در عرصه‌های ملی و بین‌المللی یاری رساند. به همین منظور پژوهش حاضر باهدف مدل‌سازی معادلات ساختاری عوامل مؤثر بر تحقق دانایی محوری در روستای دهکده از توابع شهرستان حمیدیه صورت گرفته است.

۲. مبانی نظری تحقیق

از نظر پیتر درایکر محقق و تحلیلگر مشهور در عرصه سیاسی، اقتصادی، مدیریتی، دانایی عبارت است از اطلاعاتی که سبب تغییر

* نویسنده مسئول:

دکتر مجید گودرزی

آدرس: گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

پست الکترونیکی: Email: m.goodarzi@scu.ac.ir

۳. روش تحقیق

رویکرد حاکم بر این پژوهش، توسعه‌ای- کاربردی و روش تحقیق به شیوه توصیفی، تحلیلی و پیمایشی است. داده‌های آماری پژوهش نیز از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسش‌نامه، مصاحبه با اشخاص و مسئولین مربوطه) استخراج گردیده است. بدین منظور با مراجعه مستقیم به مراکز آماری و آمارنامه‌ها، اطلاعات جامعی برای تحقیق تهیه شده و سپس از طریق پرسش‌نامه، مصاحبه و مطالعات میدانی، پژوهش مزبور تکمیل شده است. سؤالات پرسش‌نامه با توجه به اهداف تحقیق و عوامل کلیدی در تحقق دانایی محوری در روستای دهکده تنظیم شده به طوری که بتوان اطلاعات موردنظر را از نمونه آماری مورد مطالعه گردآوری نمود. در ارتباط با اهداف موردنظر، جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ساکنان روستای دهکده که در سال ۱۳۹۵ بین ۱۸ تا ۶۵ سال سن داشتند و به صورت دائم در روستا ساکن بودند؛ که تعداد آن‌ها ۱۹۸۰ نفر بود. با توجه به جامعه آماری در این پژوهش، حجم نمونه که با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شده برای جامعه روستایی دهکده ۳۲۰ نمونه مشخص شده است جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات پژوهش از فنون آماری ضریب همبستگی پیرسون، T تک نمونه‌ای، رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر استفاده شده است. این آزمون‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS.22، Amos و Excel انجام شد.

۴. یافته‌های تحقیق

بررسی معناداری رابطه بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، آموزش، مدیریت، نهادهای دولتی و غیردولتی با دانایی محوری روستایی رابطه معنی‌دار و مثبت وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره به شیوه‌ی هم‌زمان برای تبیین متغیر وابسته دانایی محوری روستایی نشان داد که همه متغیرهای مستقل با متغیر دانایی محوری روستایی در محدوده مورد مطالعه دارای روابط مثبت و مستقیم است. بر اساس نتایج مدل و با تکیه بر مقادیر R^2 به دست آمده می‌توان گفت که ۷۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل به‌طور مستقیم تبیین می‌شود؛ پس می‌توان گفت ۲۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای دیگری تبیین می‌شود که در این پژوهش موردنظر نبوده‌اند. بر اساس نتایج مدل معادلات ساختاری،

متغیرهای مستقل پژوهش در مجموع ۸۶ درصد از واریانس متغیر دانایی محوری روستایی در محدوده مورد مطالعه را تبیین می‌کنند؛ با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار بزرگ برآورد می‌شود، به عبارت دیگر این متغیرها در حد بالایی توان تبیین واریانس متغیر دانایی محوری روستایی را دارند؛ بنابراین اثر مستقیم متغیرهای نهادهای دولتی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، مدیریت روستایی و آموزش بر متغیر دانایی محوری روستایی به لحاظ آماری معنادار است.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج، شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری با توجه به دامنه مطلوب این شاخص‌ها در مجموع بیانگر این است که مدل مفروض تدوین شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شوند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است و همگی شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند؛ بنابراین دانایی محوری روستایی مستلزم تمرکززدایی، کاهش تصدی‌گری دولت، تقویت نهادهای عمومی غیردولتی و داوطلبانه در روستاها، اصلاح قوانین و مقررات مربوط به مدیریت روستایی در جهت ایجاد و سیستم یکپارچه مدیریت روستایی، واگذاری بخش عمده‌ای از وظایف اجرایی دولت در بخش کشاورزی و روستایی به دهیاری‌ها همراه با واگذاری امکانات و منابع مالی می‌باشد. تمرکززدایی موفقیت‌آمیز، به قدرت واقعی و شایستگی دولت در حمایت از نهادهای عمومی غیردولتی و کمک به ایجاد توانمندی‌های بیشتر بستگی دارد. به هر حال یکی از موانع مهم تحقق دانایی محوری و توسعه پایدار روستایی، ساختار نامناسب سازمانی توسعه روستایی بوده است که با اتخاذ رویکرد تمرکززدایی و تقویت نهادهای غیردولتی و به تحرک واداشتن آن‌ها و همچنین ایجاد یکپارچگی سازمانی در سیاست‌گذاری امور روستایی می‌تواند زمینه تحقق دانایی محوری روستایی را فراهم نماید.

کلمات کلیدی: دانایی محوری، فناوری اطلاعات و ارتباطات، توسعه روستایی، معادلات ساختاری، روستای دهکده، شهرستان حمیدیه.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده سوم (کبری حسنی کوچکی)، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران است.

Use your device to scan and read the article online

How to cite this article:

Goudarzi, M., Firouzi, M.A. & Hassani Kochaki, K. (2020). Structural equation modeling of factors affecting rural knowledge-based realization (Case study: Dekhkoda village of Hamidieh County). *Journal of Research & Rural Planning*, 9(1), 1-16.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.vi9i1.77669>